

Deltagandets dilemman– Erfarenheter från stadsomvandling Södra Älvstranden

AV MIKAEL GRANBERG OCH JOACHIM ÅSTRÖM

Sweden, like many other European countries, is seeing a range of initiatives aimed at encouraging greater civic participation in political decision-making processes. This article is based on a study of the process that preceded the transformation of the Södra Älvstranden area in Gothenburg. This process was characterised by an evident ambition to use a participant-oriented approach. The study highlights several dilemmas that are created in the attempt to deal with the tension between the civic participation on the one hand, where it is felt that the interests of the local community should be those that determine the city's development, and privatisation on the other hand, where the control of the political process is shifted from the institutions that traditionally hold the responsibility.

Inledning

Efter Götatunnelns invigning i juni 2006 öppnades ett flera kilometer långt stråk i direkt anslutning till Göta Älv befriat från intensiv biltrafik och tunga transporter. Området blev då tillgängligt för exploatering och en process med en för-

djupad översiktplan inleddes år 1997 (ÄU och Sbk, 2006: 4). Det som fokuseras i denna artikel är inte vad som ska göras i området utan hur processen i sig från begynnelse till beslut (i själva verket snarare en serie av beslut) ser ut.

Vi vill hävda att det finns flera aspekter som gör stadsomvandlingen av Södra Älvstranden till ett innovativt inslag i försöken till institutionell förändring av den fysiska planeringens rutiner och normer. Inte minst gäller det den uttalade ambitionen att bredda och fördjupa medborgardeltagandet. Men processen syftar också till att bryta upp de formaliserade formerna för stadsplanering och innefattar en dimension kritik mot byråkrati och partipolitik influerad av New Public Management (NPM). En kritisk granskning av processen är således befogad. Frågan är hur processen utvecklas och vilka slutsatser som kan dras av försöket att utmana de institutionaliserade formerna för stadsplanering i Göteborg.

Artikeln är upplagd på följande sätt. Närmast diskuteras medborgardeltagande i relation till fysisk planering. I anslutning till detta kommer vi kort att redogöra för en modell för att sortera och värdera deltagandet i den studerade processen. Därefter följer en redogörelse för bakgrund, organisering och genomförande av stadsomvandlingen på Södra Älvstranden, baserad på elitintervjuer, analys av policydokument, utvärderingar och debatten i media.¹ Avslutningsvis diskuteras erfarenheterna med försöket i Göteborg utifrån den aviserade modellen.

Medborgardeltagande och fysisk planering

Problemen med medborgardeltagande i planering tycks vara seglivade och har

följt svensk stadsplanering under hela efterkrigstiden (Khakee, 1989, 1999). Planeringen har uppfattats som elitistisk och krav har rests på att fler grupper måste inkluderas i processen (Öresjö, 1997). I den nya plan- och bygglagen som trädde i kraft 1987 ställdes nya krav på utökade möjligheter för medborgarnas deltagande i planeringen (Sundin, 1997). Krav som förstärktes i revideringar av lagen under 1990-talet. Det starka byråkratiska inflytandet över policyprocessen antogs motverka medborgarinflytande och även de förtroendevaldas möjligheter till politisk styrning av verksamheten (jämför Hummel 1977; Brunsson och Jönsson, 1979; Pollitt, 1998). Följaktligen måste policyprocessen öppnas upp och ge möjlighet för fler aktörer att uttrycka sina åsikter.

Enligt vissa observatörer är privatiseringen av tidigare i huvudsak offentliga politiska processer ett av den nya urbana politikens tydligaste karaktärsdrag (se exempelvis McCann 2001). I Skandinavien ser vi framväxten av offentligt-privata partnerskap inom en mängd områden som syftar till att hantera nya problem eller upptäcka nya lösningar (Greve 2003). Som ett led i policyprocessens "privatisering" kan en tendens mot ett ökat medborgardeltagande och fler medborgarkonsultationer observeras. Med ett nätverksperspektiv framträder bilden av en process där medborgarna kan ingå tillsammans med representanter för privata företag, intresseorganisationer och offentliga aktörer i politikskapandet (Hirst 1994, Denters et al. 2003, Sørensen och Torfing 2007). Det talas om en övergång från ett styre som är lyhört för medborgarna

till ett styre som samverkar med dem – ett interaktivt beslutsfattande (Klijn och Koppenjan 2000, Edelenbos och Klijn 2005, jämför Vigoda 2002, Vigoda-Gadot 2004). Enligt dess förespråkare kan det interaktiva beslutsfattandet bidra till en ökad flexibilitet genom att den möjliggör att problemformuleringen förändras och utvecklas under processens gång. Genom att olika aktörer med olika perspektiv på problemet deltar sägs även potentialen att nå goda problemlösningar öka och modellen antas bidra till en förstärkt demokratisk legitimitet genom en bättre överensstämmelse mellan medborgarnas förväntningar och policyprocessens utfall. Förhoppningen är slutligen att medborgarna kan utvecklas från relativt passiva subjekt som bidrar via representanter till aktiva partners i policyprocessen (Vigoda 2002 sidan 531).

Ett demokratiteoretiskt perspektiv på medborgarnas konkreta deltagande i politiska beslutsprocesser är *deltagardemokrati*. Ur detta perspektiv förväntas medborgarna att delta intensivt under hela den politiska processen från problemformulering till beslut (Pateman 1970, Macpherson 1973). Här är individens reella möjligheter till politisk inflytande central. Då dessa möjligheter inte är jämlikt fördelade är det av avgörande intresse och vikt att på olika sätt maximera enskilda individers möjligheter till politiskt inflytande. Ett annat, och i viss mån beslätat perspektiv är *deliberativ demokrati*. Utifrån detta perspektiv är det fungerande politiska samtal som skapar legitimitet för politiska processer genom att alla berörda parter argument tas upp till diskussion (se

exempelvis Manin 1987, Benhabib 1996, Cohen 1997). Det politiska samtalet bör innehålla en bred analys av alternativa förhållningssätt och handlingsalternativ. Den deliberativa modellen lyfter fram det individuella inflödet i det politiska samtalet samtidigt som målet är att finna lösningar på gemensamma problem som är legitima för flertalet (Gutmann och Thompson 2003). Ett deliberativt politiskt samtal blir på detta vis ett sätt att tänka igenom frågor tillsammans och genom detta stärka kunskapsbasen och den gemensamma förståelsen inför ett politiskt beslut (Fishkin 1997). Det innebär inte nödvändigtvis ett direkt deltagande i politiska beslut. Snarare är det så att *deltagande* i det politiska samtalet leder fram till *delaktighet* i beslutet. Eller, som statsvetaren Jan Teorell har uttryckt det, *deliberativ demokrati* handlar om "... att vara med och bestämma sig" (2003 sidan 327). Detta är en viktig distinktion i relation till det traditionella deltagardemokratiska perspektivet som tydligare betonar ett direkt deltagande i och inflytande över politiska beslut.

Demokratiteori	Form	Syfte
Deltagardemokrati	Medverkan	Deltagande och direkt inflytande över politiska beslut
Deliberativ demokrati	Samtal	Delaktighet i politikskapandet

Figur 1. Demokratiteori och medborgarnas politiska handling

En interaktiv medborgartillvänd policyprocess introducerades i samband med Södra Älvstrandens omvandling i centrala Göteborg. Ambitionen är helt tydligt att bryta upp traditionella planeringsmönster genom att öka interaktionen med privata aktörer och allmänheten. Eftersom denna process är av det innovativa slaget finns skäl att välja en tämligen öppen modell för att analysera deltagandet men som ändå knyter an till de två demokratiperspektiv som vi diskuterat ovan (jämför Fung 2006). Vad som ska analyseras är:

1. *Omfång*: det vill säga om processen är helt öppen för deltagande eller om deltagandet begränsas till utpekade intressenter. En helt öppen process där alla som uppfattar sig som berörda kan delta innebär inte att alla som är berörda deltar. Här kan problem med representativitet uppstå då de som deltar inte nödvändigtvis är representativa för dem som är berörda. Det kan till viss del hanteras genom ett urval bland en bred grupp av berörda intressenter. En central fråga är hur deltagandet sett ut och om och hur problem med represen-

tativitet har hanterats i processen?

2. *Kommunikation*: det vill säga om processen är deliberativ eller om det handlar om att informera berörda grupper om redan fattade beslut. Utifrån ett deliberativt perspektiv handlar processen om hur en grupp genom samtal kommer fram till vad de ser som önskvärt både som individer och som grupp. En central fråga är hur processen kan karakteriseras och hur avvägningen mellan deliberation å den ena sidan och information å den andra sett ut?
3. *Inflytande*: det vill säga hur relationen ser ut mellan inflödet från deltagarna och det faktiska utfallet i termer av beslut, policies och planer. Om utfallet av en deliberativ process blir det faktiska beslutet och ingen översättning sker mellan deltagandeprocessen och beslut kan vi tala om direkt inflytande. I den andra änden av skalan gör medborgare sin röst hörd utan att några direkta kopplingar till beslut eller faktiskt utfall i termer av policies eller planer finns. En central fråga är vilka de relevanta

beslutsfattarna är och hur de förhåller sig till processen och dess utfall samt hur deltagarna i processen uppfattar syftet med sitt deltagande?

Dimensionerna ovan ger ramar som bidrar till sorteringen av observationerna men det finns även vissa implicita processvärden som bör lyftas fram tydligare (se exempelvis Fung 2006 sidan 70-74, Granberg 2004 sidan 6-8). Processen skall vara *effektiv* i termer både av ekonomi och i termer av tidsåtgång. Processen skall drivas framåt och de offentliga utgifterna skall minimeras. Ett sätt att uppnå ekonomisk effektivitet är att underlätta inkludering av olika typer av privata entreprenörer i den politiska processen och i implementering av politiska beslut. Ett sådant angreppssätt har potentialen att tillföra resurser som de kommunala aktörerna inte förfogar över. Ett annat krav är att processen skall vara *rättssäker* och följa de lagar och förordningar som ger de formella ramarna för planeringen och dess processer. Centralt för rättsäkerheten är saklighet, opartiskhet och olika aktörers likabehandling. Lagstiftningen ger ramarna för aktörernas handlande och ger medborgarna möjlighet att överklaga beslut de är missnöjda med. Slutligen skall processen vara *öppen för medborgarna* och kunna integrera deras krav, kunskaper och erfarenheter på ett effektivt sätt. Det finns flera argument för detta. Dels ett demokratiorienterat: medborgarna bör kunna utöva inflytande över frågor som direkt påverkar deras vardag. Dels ett instrumentellt: ett brett medborgerligt deltagande kan

bredda kunskapsbasen för planering och politik och göra den långsiktigt hållbar. Ett brett medborgerligt deltagande kan i båda fallen bidra till att ge processen och dess utfall legitimitet. Vi går nu över till beskrivningen av stadsomvandlingsprocessen.

Stadsomvandling – Södra Älvstranden

Bakgrund: Från norr till söder

När varvsindustrin i Göteborg gradvis avvecklades frigjordes attraktiva områden i nära anslutning till den centrala staden (texten under denna rubrik bygger, där inte annat anges på von Sydow, 2004; Granberg och von Sydow, 2005). Ett sådant område är det före detta hamn- och varvsområdet Lindholmen på Norra Älvstranden i Göteborg där en omvandling pågår i varvskrisens spår. När det politiska beslutet att omvandla området togs stod det klart att staden inte hade resurser för att genomföra detta på egen hand. Samtidigt ville den politiska ledningen inte lämna över ansvar och kontroll till företrädare för mer kortsiktiga marknadsintressen. Därför skapades det kommunala bolaget Norra Älvstranden Utveckling AB (NUAB). NUABs styrelse bestod bland annat av ledande politiker i Göteborg, ledamöter i kommunstyrelsen (Ivarsson 2005, Haby 2005). Företaget fick ansvaret för att driva utvecklingen av Norra Älvstranden och samla investerare villiga att köpa mark och fastigheter i området. Idén var enkel: en del av området planeras, utvecklas och säljs

sedan till privata intressenter. De ekonomiska resurser som genereras används sedan till planering och utveckling av nästa område. På detta sätt skulle inte exploateringen belasta skattebetalarna.

När det gäller Lindholmen har många idéer om områdets användning cirkulerat, till exempel att området skulle bli ett bostadsområde eller en park. Ingen av dessa idéer fick dock gehör i det förslag som en koalition av elitaktörer i staden lade fram. Istället presenterades konceptet "Science Park" som i hög grad fokuserade potentialen att skapa ekonomisk tillväxt. Koalitionen gick samman och bildade bolaget Lindholmen Science Park AB, som syftade till att skapa en tillväxtorienterad Science Park på kajen i Lindholmen. Koalitionen var stark och aktörer som drev frågor om en ekologiskt hållbar utveckling och bevarandefrågor hade inget eller mycket begränsat inflytande över utvecklingen. Det var ett väletablerat nätverk av toppolitiker, representanter för universitet och högskolor och företagselit som dominerade processen. Dessa elitaktörer samlades kring positionen att Göteborg konkurrerar på en global "stadsmarknad" där det gäller att skapa en hög attraktionsgrad för att locka till sig investeringar eller företag och nya invånare i konkurrens med andra städer regionalt, nationellt och globalt. För att vara attraktiv måste du vara tillräckligt stor och intressant för att märkas och för detta krävs ett samarbete mellan elitaktörer i staden.

Arbetet med Lindholmen och Norra Älvstranden uppfattades som en modell att använda i den fortsatta omvand-

lingen av Göteborg och vägledde i stor utsträckning organiseringen av arbetet med omvandlingen av den Södra Älvstranden. När kommunstyrelsen i juni 2004 beslutade att ge NUAB i uppdrag att utveckla Södra Älvstranden hänvisades det till:

... de goda erfarenheter som Göteborg har av utvecklingen på Norra Älvstranden. Utvecklingen och formerna för Södra Älvstrandens stadsutveckling föreslås därför ha Norra Älvstranden som förebild... (Göteborgs Stad 2004a)

En kritik som riktats mot omvandlingen av Norra Älvstranden var dock att medborgardeltagandet varit tämligen åsidosatt (von Sydow 2004). Det konstaterades således att medborgardeltagandet måste förstärkas när modellen flyttas från norr till söder (Göteborgs Stad 2004b). När modellen för ett utökat medborgardeltagande skulle skapas anslog Göteborgspolitikens starke man Göran Johansson tonen genom att deklarera att "Debatten är större än området!" (NUAB 2005 sidan 15, Widén 2005).

Att NUAB gavs förnyat förtroende är ett uttryck för att kommunledningen inte var nöjd med hur stadsplaneringen drevs inom kommunen (Ivarsson 2005). När nya former skulle prövas var det således naturligt att även medborgardeltagandet hamnade på "entreprenad".

Deltagandets former

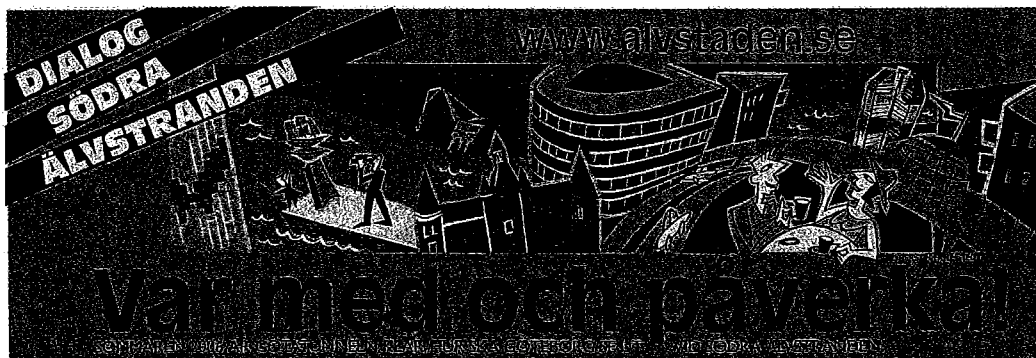

Bild 1. Flyer för Dialog Södra Älvstranden

Den 8 december 2004 hölls en öppen debatt om Södra Älvstranden i Stadsmuseet. NUABs VD var inbjuden för att redogöra för processen och han uttryckte önskemålet att politiker och kommunala tjänstemän skall träda tillbaka och låta Göteborgarna höras (Ivarsson 2005). Denna önskan tillmötesgicks av politikerna genom en överenskommelse att inte delta aktivt i den av NUAB organiserade Dialog Södra Älvstranden² (Haby 2005). Stadsmuseet blev bas i deltagandeprocessen med en permanent utställning om Södra Älvstranden. Utställningen innehöll bland annat material från de planutredningar som stadsbyggnadskontoret redan genomfört. Utställningen var dock inte en planutställning i traditionell mening utan en utställning där medborgarna själva kunde lämna bidrag och presentera idéer (Bergström 2005). På stadsmuseet avhölls, förutom utställningen, lunchföreläsningar, stadsvandringar, workshops, visningar för grupper, skolklasser och föreningar samt debattkvällar. Utställningen på stadsmuseet var avsedd att fungera som en mötesplats för

göteborgarna och öka deras intresse, kunskap och engagemang i stadsomvandlingsprocessen (Göteborgs Stadsmuseum 2006). På stadsmuseet anordnades 184 programpunkter som besöktes av närmare 7 000 personer. Enligt stadsmuseets egna uppskattningar torde antalet besökare till utställningen varit ca 90 000 (Göteborgs Stadsmuseum 2006 not 1). Under fyra månader fick utställningen in cirka 1 000 förslag.

Processens struktur var annorlunda i jämförelse med den traditionella planeringen i staden och NUABs VD menade att processen var "välplanerad genom att den är oplanerad" (Ivarsson 2005). Dialogen bestod av två huvudsakliga komponenter: ett forum på Internet och en levande utställning på Stadsmuseet. Vidare användes en modell som kallades parallella stadsanalyser och som syftade till att behandla de inkomna medborgarförslagen som samlats in i Dialogen. Kronologisk inrättades forumet på Internet före skapande av grupperna för de parallella stadsanalyserna. Presentationen nedan inleds dock med de parallella stadsanalyserna

då mycket av diskussionen på Internet kom att kretsa kring dessa.

Parallella stadsanalyser

Som ett led i försöken att finna nya vägar för medborgarinflytande genomfördes det som kallades parallella stadsanalyser under hösten 2005. I Älvstranden Utveckling AB³ och Stadsbyggnadskontorets utvärdering av de parallella stadsanalyserna beskrivs de på följande sätt:

Genomförandet av de parallella stadsanalyserna för Södra Älvstranden i Göteborg har varit en del i ett, på politikernas initiativ, allvarligt och ambitiöst försök att bredda det offentliga samtalet i en komplicerad och komplex stadsbyggnadsuppgift. (ÅU och Sbk 2006 sidan 9)

De parallella stadsanalyserna genomfördes genom att fem grupper skapades. Som underlag för gruppernas arbete skulle de idéer och förslag som kommit fram i Dialogen användas. Syftet med grupperna var att de skulle presentera visioner för Södra Älvstrandens utveckling som var synteser på materialet insamlat via utställningar och diskussion på Internet. Målet var att arbeta fram "...idéer och förslag som både är idérika och visionära, men också realistiska och genomförbara" (NUAB 2005: 4). Inget vinnande förslag skulle utses utan de framarbetade förslagen skulle bearbetas och slussas in i kommunens fortsatta arbete med planprogram och detaljplaner för den Södra Älvstranden.

Grupperna bestod av två huvudsakliga komponenter: projektledning som utsågs av Projektgrupp Södra Älvstranden och sex medborgare som pro-

jektgruppens referensgrupp hanterade urvalet av (NUAB 2005 sidan 8-9).⁴ Kriterier för val av projektledning var förmåga att leda komplexa processer. Vidare skulle intressenter presentera en programförklaring där ledningens kompetens samt hur uppgiften skulle angripas skulle redovisas. Ett arvode utgick till projektledningen. 24 aktörer anmälde intresse för projektledningsuppdraget. White arkitekter, Liljewall arkitekter, RHIZOM en projektgrupp främst bestående av arkitekter, Interkulturellt Resurscentrum (IRC) och kulturtidskriften Ord & Bild valdes ut bland de sökande (Hermansson 2005b).

Målet var att medborgargrupperna skulle återspegla den mångfald som finns i Göteborgs befolkning (Hermansson 2005b). Intresserade medborgare skulle i sin ansökan ge en kort motivering till varför de ville ingå i en medborgargrupp. Uppdragets omfattning beräknades till cirka 60 arbetstimmar och ersättning för detta betalades ut.⁵ Det var vissa problem förenade med att få en god representation i medborgargrupperna, vilket resulterade i att anmälningstiden förlängdes något. Slutligen hade 300 medborgare anmält sitt intresse och av dessa valdes 30 ut att delta i de fem medborgargrupperna. Dessutom fanns en sjätte grupp, "lag barn och ungdom".

Torsdagen den 18 augusti 2005 hölls ett uppstartsmöte på Stadsmuseet för medborgargrupperna (Hermansson 2005a). Förutom ett antal fastlagda kontrollstationer och redovisningar gavs grupperna stor frihet i sitt arbete. Under resans gång presenterade grupperna sitt arbete på Stadsmuseet och varje

lag arbetade fram posters som sammanfattade deras visioner. Den 14 december redovisade grupperna sina förslag (Hermansson och Reuterstrand 2005). I en analysrapport hävdas att flera av lagens medlemmar ansåg att tiden för presentationer, 15 minuter, var för kort. Ett krav, vilket var en försvårande omständighet, var att presentationen av visionerna skulle vara grafisk (Bialecka-Colin et al. 2006 sidan 14, 15).

Utfallet av de parallella stadsanalyserna skulle sedan utgöra underlag och "översättas" av en utvärderingsgrupp bestående av representanter för NUAB och stadsbyggandekontoret för att utmytna i ett planprogram för samråd som publicerades i november 2006. Vi återkommer till detta längre fram i artikeln och går nu över till den del av processen som föregick de parallella stadsanalyserna - Dialogen på Internet.

Digital debatt

Som en av två huvudsakliga arenor för medborgarprocessen kring omvandlingen av Södra Älvstranden inrättades en webbsida med syfte att underlätta diskussion och debatt (Karlsson 2006).⁶ Aktiviteten på webbsidans diskussionsforum var till en början tämligen låg men tilltog allteftersom processen pågick. I november 2006 hade 980 inlägg gjorts på sidan på teman som stadsliv, bebyggelse, trafik och miljö, inflytandeprocessen, veckans fråga/åsikt med mera.⁷ Vid samma tidpunkt hade forumet 1 360 registrerade användare. Många inlägg är direkta förslag och åsikter om stadsrummets utformning. En genomgång av debattforumet visar att debatten

stundtals varit livlig. Alla inlägg kan inte diskuteras i denna artikel utan fokus riktas mot inlägg under temat inflytandeprocessen (19 ämnen och 53 inlägg), för denna artikel relevanta inlägg under rubriken veckans fråga/åsikt (76 ämnen och 177 inlägg) samt under rubriken tips till redaktionen (3 ämnen 8 inlägg).

För det första diskuterades sammanställningen av grupperna för de parallella stadsanalyserna. Denna diskussion kretsar bland annat kring representativitet i termer av hur olika samhällsgrupper representeras eller inte representeras i grupperna. Frågor om etnicitet, genus, fysiska funktionshinder och även sexuell läggning luftas i anslutning till diskussionen om representativitet. Grupperna uppfattas av några inläggsförfattare som skevt sammansatta och deras förmåga att representera "göteborgarna" ifrågasätts. Det hävdas vidare att någon representativitet i projektgruppen som beslutade om urvalet av medborgare i grupperna inte finns. Den består av 6 svenska män.⁸ Även projektledningen för medborgargrupperna diskuteras på forumet. Urvalet av projektledare ifrågasätts och i några av inläggen hävdas att det är aktörer som redan är resursstarka och som har en hög profil i Göteborgspolitikerna som leder grupperna.

I forumet diskuteras också vad som uppfattas som oklarheter med uppbygget kring Dialogen. Flera inlägg i forumet uttrycker oro för att all den energi som människor lägger ned på diskussion, debatt och förslag ska passera obemärkt förbi de faktiska beslutsfattarna. Det hänvisas i denna typ av

inlägg till den lokalpolitiska traditionen i Göteborg som beskrivs som elitistisk. Frågan om vad som ska hända när Dialogen ska övergå i den formella planeringen vädras också och viss oro för att den formella planeringen kommer att innebära en återgång till traditionella planeringsformer uttrycks. Kopplat till denna oro att framförda synpunkter inte kommer att tas tillvara är frågor om var politiker och tjänstemän finns i debatten. Det upplevs som en brist att inte någon politiker eller tjänsteman med ansvar för stadsbyggnadsfrågor går in och tar en diskussion på forumet. Många frågor uppfattas bli hängande i luften i väntan på ett svar som aldrig kommer.

En annan diskussion rör relationen mellan experter och lekmän och vilka som ska ges inflytande i processen. Åsikter för ett snävare expertinflytande baserat på kunskap om stadens och den fysiska miljöns utformning bryts mot krav på ett radikalare medborgarinflytande i processen. Denna diskussion utvecklas till en debatt för och emot arkitekters inflytande och glider då in mer på subjektiva estetiska omdömen om vad som är "spännande" eller "tråkig" arkitektur.

Användandet av en webbplats som informations- och diskussionsarena diskuteras också. Flera är positiva i kommentarerna kring detta. Internet som forum uppfattas av flera som en miljö där tröskeln är lägre och där taket är högre och att detta ger ett större utrymme för nya idéer och öppen debatt. Ett inlägg förespråkar en permanent dialog på Internet där för Göteborg viktiga stadsbyggnadsfrågor kan diskuteras.

Internet har även använts för presentation av förslag som lämnats in vid utställningen på Stadsmuseet. De skriftliga förslagen skannades in och lades upp i en databas som är tillgänglig via Internet.⁹ Vidare har material och information som framkommit i processen lagts ut på hemsidan och mer journalistiskt skrivna artiklar med beskrivningar av olika skeenden i processen har publicerats där.

"Översättning" – Från medborgardialog till planeringsprocess

När de parallella stadsanalyserna presenterat sina visioner tog stadsbyggnadskontoret och Älvstranden Utveckling AB över materialet och arbetade fram ett planprogram med samrådsförfarande (Hermansson och Reuterstrand 2005). Avsikten var att detta program skulle presenteras innan sommaren år 2006. Materialet var dock mycket omfattande, planprogrammet blev försejnat och offentliggjordes först under senhösten samma år.

I november 2006 publiceras en analys av Dialogen och de parallella stadsanalyserna författad av tre forskare från Chalmers i Göteborg (Bialecka-Colin et al. 2006).¹⁰ I rapporten beskrivs och analyseras processen från initiering fram till oktober år 2006. I rapporten hävdas att det funnits tydliga spänningar mellan olika perspektiv på deltagandeprocessen. Spänningarna har till stor del berott på oklarheter mellan informell och formell hantering av planfrågorna kring Södra Älvstranden. Dialogen som ledde fram till de parallella stadsanaly-

sernas visioner var tämligen öppna och diskuterade till viss del frågor som inte ryms inom den formella planeringens domäner. Detta blev, enligt rapportförfattarna, uppenbart när visionsmaterialet skulle "översättas" till planfrågor. I detta senare skede var det plan- och bygglagens reglering som avgränsade handlingsutrymmet för Älvstranden Utveckling AB, stadsbyggnadskontoret och byggnadsnämnden. Ett resultat av detta var att vissa frågor, såsom upplåtelseformer och bostadssegrering, som diskuterats i de olika grupperna vid den parallella stadsanalysen inte följde med i hanteringen av planprogrammet. I rapporten formuleras detta i termer av en motsättning mellan den "öppna arenan" och de "ordinarie arenorna" för stadsplanering (Bialecka-Colin et al. 2006 sidan 22). Ett problem menar författarna är att de medborgare som deltar på den "öppna arenan" inte har tillräcklig kunskap om den kommunala organisationen och dess olika ansvarsområden och att detta kan leda till för höga förväntningar på det egna deltagandets genomslag i planeringsprocessen.

Som bilaga till planprogrammet bifogas Älvstranden Utveckling AB:s och Stadsbyggnadskontorets utvärdering av de parallella stadsanalyserna. Det är det dokument där utfallet av Dialogen och visionerna från de parallella stadsanalyserna omvandlas till ett plan-dokument. I utvärderingsrapporten anges målet med Dialogen vara "...att vidga det *offentliga samtalet* kring ett av Göteborgs viktigaste stadsutvecklingsområden - Södra Älvstranden" (ÄU och Sbk 2006 sidan 2. Vår kursivering). Om

sitt eget uppdrag säger utvärderingsgruppen att det syftar till

...att dels ge en bakgrundsbild till arbetet med de parallella stadsanalyserna, dels ge en sammanfattning av lagens förslag och dels redovisa våra kommentarer och förslag till rekommendationer inför det kommande arbetet med planprogram för området som är nästa steg i planeringsprocessen innan detaljplaner upprättas och genomförandet påbörjas. (ÄU och Sbk, 2006 sidan 2)

Det är tydligt att de parallella stadsanalysernas syntetisering av inflödet från medborgarna i Dialogen som det kommer till uttryck i lagens visioner anses som underlag som speglar medborgarnas idéer och önskemål för området. Vidare att utvärderingsgruppen anser att deras uppgift är att omvandla det komplexa material som visionerna utgör till ett planprogram som är anpassat till den formella planeringsprocessen som nu kommer att ta vid samt till övriga villkor som reglerar ett plandokument och en formell planeringsprocess.

I dokumentet redogör utvärderingsgruppen för hur de ser på sina befogenheter och sitt ansvar (ÄU och Sbk 2006 sidan 4). Utvärderingsgruppen går igenom lagens förslag och kommenterar varje vision enskilt (ÄU och Sbk 2006 sidan 16-27). Gruppen redogör för hur den prioriterat mellan olika förslag och idéer. Efter genomgången av lagens visioner diskuteras de tematiskt därefter går utvärderingsgruppen igenom de konkreta förslagen utifrån de olika delområdena på Södra Älvstranden (ÄU och Sbk 2006 sidan 30-47, 50-60). Gruppens övergripande bedömning av lagens visioner är:

Visionerna är av mycket varierande karaktär ... Kännetecknade för förslagen är dessutom, vilket också är naturligt för det valda arbetssättet, att de förslag och idéer som presenteras kan beskrivas som en provkarta på önsknings utan att realismen eller möjligheterna till genomförande närmare kunnat studeras. (ÄU och Sbk, 2006 sidan 5)

En del av innehållet i visionerna bedöms vara av mer övergripande politisk karaktär såsom förslag om segregation och upplåtelse reformer och lyfts därför ur processen (ÄU och Sbk 2006 sidan 16-27). Andra förslag bedöms som svårbedömda då inga ekonomiska analyser av kostnader, utbud och efterfrågan har varit möjliga inom ramen för utvärderingsgruppens uppdrag. Följaktligen har en central komponent i utvärderingen varit en bedömning av olika förslags genomförbarhet. Det finns en medvetenhet hos utvärderingsgruppen att det tillämpade arbetssättet skapar höga förväntningar och att det faktum att alla förslag som kommit in i Dialogen inte kommer att behandlas sammantaget kan skapa besvikelse hos dem som bidragit till processen (Bialecka-Colin et al. 2006 sidan 12).

Utvärderingsgruppen konstaterar att det nu är upp till Älvstranden Utveckling AB och Stadsbyggnadskontoret att göra sådana bedömningar nu när planarbetet "...återgår" till den ordinarie planprocessen i enlighet med Plan- och Bygglagen efter "förspelet" med de parallella stadsanalyserna" (ÄU och Sbk 2006 sidan 8). I en annan del av dokumentet konstateras att de parallella stadsanalyserna uppfattas som ett "extrainslag" i planeringsprocessen då ett sådant inslag inte regleras av plan-

och bygglagen (ÄU och Sbk 2006 sidan 11).

Gruppen menar dock att det faktum att processen nu går in i en formell fas inte betyder att dialogen som startats behöver avslutas. Istället hävdar gruppen att

...diskussionen kommer att fortsätta, om än i andra former allteftersom processen blir mer och mer lagbunden och förslagen granskas allt mer i detalj när det gäller genomförandemöjligheter politiskt, tekniskt och ekonomiskt (ÄU och Sbk 2006 sidan 4).

Utvärderingsgruppen illustrerar detta grafiskt med en figur i form av en tratt där en mängd flöden leder in i tratten och där två kommer ut ur trattens smälare mynning: Övriga frågor (som inte kommer att hanteras i den konkreta planprocessen) och planprogrammet som ska leda fram till en detaljplan under år 2007 (ÄU och Sbk 2006 sidan 4).

En av stadsbyggnadskontorets representanter i utvärderingsgruppen konstaterar också, med hänvisning till Stadsbyggnadskontoret, att ett syfte är att använda det okonventionella arbetssättet för att "...ruska om lite på kontoret också" (ÄU och Sbk 2006 sidan 8).

Avslutande analys

Processen med Dialogen och de parallella stadsanalyserna är ambitiös och i stora drag nyskapande. Det är denna artikels författares uppfattning att försöken att stimulera ett bredare och mer vitalt medborgardeltagande har varit seriösa. Trots det ser vi en hel del svårigheter som återstår att överbrygga. Nedan kommer den beskrivna proces-

sen att diskuteras. Inledningsvis görs en genomgång av processen där de tre dimensionerna omfång, kommunikation och inflytande strukturerar presentationen. Avslutningsvis görs några mer generella reflektioner till våra observationer.

Omfång

I artikelns inledning ställde vi frågan hur deltagandet sett ut och om och hur problem med representativitet har hantrats i processen? Det kan konstateras att upplägget i Dialogen är öppet i den meningen att inga restriktioner för deltagande finns utan att deltagandeprocessen välkomnar alla göteborgare. Det gäller både Internet och utställningen på Stadsmuseet. Hur deltagandet ser ut i termer av representativitet går inte att säga då det skulle kräva en närmare analys av dem som deltagit än den som genomförts i denna studie.

I anslutning till de parallella stadsanalyserna gjordes ett urval som vägledades av ambitionen att nå en acceptabel nivå av representativitet bland de medborgare som skulle ingå i grupperna. Detta visade sig inte vara helt enkelt och trots en förlängd anmälnings-tid väcker urvalet kritik på Internetforumet. Kritiken fokuserar just på representativitet. I diskussionen om representativitet görs ingen egentlig åtskillnad mellan social och åsiktsrepresentativitet utan social representativitet antas leda till åsiktsrepresentativitet. Förmågan hos de utvalda att representera "göteborgarna" ifrågasätts. Det finns en farhåga att "intensiva minoriteter", det vill säga redan inflytelserika

grupper, får ett än större utrymme då dessa nya kanaler öppnas. Denna kritik är ännu tydligare mot dem som valts ut för att leda de olika medborgargrupperna.

Det kan hävdas att försöken att nå en representativitet som fångar mångfalden i en större svensk stad är ett uppdrag som på förhand är dömt att misslyckas. Försöken att ändå sträva efter representativitet visar dock att funnits farhågor hos organisatorerna av processen att ett egenurval bland medborgarna leder till en skevhet som innebär att alltför många grupper i staden lämnas utan representation.

Kommunikation

I artikelns inledning ställde vi frågan hur processen kan karakteriseras och hur avvägningen mellan deliberation å den ena sidan och information å den andra sett ut? Ambitionen tycks ha varit hög när det gäller att skapa arenor där en öppen kommunikation kan äga rum. Internetforumet har varit öppet och diskussionen har inte varit styrd på annat sätt än att redaktörerna har lagt ut inlägg med syfte att initiera diskussioner. Inom ramen för forumet har under rubriker funnits som också i viss mån kan ha fungerat styrande för inläggen. Vidare har Internetsidan utnyttjats för att kontinuerligt göra aktuell information tillgänglig när processen utvecklats.

Trots detta uppträder frågor och kritik bland dem som lämnat inlägg på Internet. Denna kritik skjuter in sig på just frågan om kommunikation och vad som är syftet med försöken att utöka deltagandet. Bland annat kommer detta

till uttryck i förväntningar på ett tydligt deltagande av tjänstemän och politiker. De medborgare som deltagit och medlemmar i lagen har upplevt tystnaden från politiker, tjänstemän och företrädare för Älvstranden Utveckling AB som problematisk och önskemål om ett mer direkt bemötande av framförda åsikter och förslag har efterlysts. Det är inte givet vad ett medborgardeltagande utan interaktion med beslutsfattare leder till.

Vid processens initiering fanns både krav från NUAB:s ledning och en överenskommelse bland politikerna i staden att hålla sig borta från diskussionerna. Det uttrycktes farhågor om att politikers aktiva deltagande skulle leda till en partipolitisk "kontaminering" av Dialogen. Intressant att konstatera är att detta synsätt tycks delas av ledande politiker i Göteborg då de medvetet avstått från diskussionen med medborgarna. Frågan är om inte ett meningsfullt medborgardeltagande förutsätter en frekvent interaktion mellan beslutsfattare och medborgare? Termen kommunikation betyder ömsesidigt utbyte och det innebär att det bör finnas både sändare och mottagare. Det är kanske speciellt relevant att beslutsfattare medverkar i kommunikationen i en process där beslut ska fattas. En något hårdragen beskrivning av processen kan vara att det snarare handlat om parallella monologer istället för interaktiva dialoger.

Inflytande

I artikelns inledning ställde vi frågan vilka de relevanta beslutsfattarna är och hur de förhåller sig till processen och

dess utfall samt hur deltagarna i processen uppfattar syftet med sitt deltagande? Den genomgång som vi gjort ovan visar tydligt att beslutsfattarna finns i den formella planeringsprocessen som tar vid efter det att lagen i de parallella stadsanalyserna presenterat sina visioner. Det är också tydligt att representanter för Älvstranden Utveckling AB har en tydlig roll som beslutsfattare. Det är dessa beslutsfattare som har makten att gallra bland förslagen i visionerna och avgöra vilka idéer som är värda att gå vidare med. Det innebär att processen med översättning av resultaten från medborgarprocessen till planeringsfrågor är viktig och att den kan vara problematisk om inte relationen Dialog – parallella stadsanalyser – den formella planeringsprocessen kommunicerats tydligt till samtliga deltagare. Det har inte skett. Dialogen och de parallella stadsanalyserna utspelas på en öppnare arena medan den formella planeringen sker på en arena där plan- och bygglag ger ramar som är snävare.

Ett sätt att åskådliggöra denna problematik är just i termer av spelregler. Det tycks ha funnits olika uppfattningar om vilket "spel" som "spelats". Några av inläggen på Internetforumet och flera av dem som intervjuats i analysrapporten ger uttryck för förväntningar på en öppen process där de medborgare som deltagit borde kunna utöva inflytande och påverka utfallet av processen. Här finns sannolikt en förklaring i en omedvetenhet om Dialogens och de parallella stadsanalysernas relation till den formella planprocessen. Samtidigt kan det hävdas att sådana förväntningar inte

är gripna ur luften. Det finns flera exempel på att termer som påverkan används i informationsmaterial och annonser som uppmanar medborgare att delta i processen (se bild 1 ovan).

Från företrädare från Älvstranden Utveckling AB och Stadsbyggnadskontoret, som det kommer till uttryck i utvärderingsrapporten, är bilden dock en annan. Här uppfattas Dialogen som ett vidgat "offentligt samtal" som utgör ett "förspel" eller ett "extrainslag" som föregår den ordinarie plan- och genomförandeprocessen. Följaktligen handlar det om ett mer diffust inflöde som bidrar till ett underlag för den vidare planeringen snarare än om ett mer direkt inflytande över den framtida utvecklingen av Södra Älvstranden. Det handlar, som vi uttryckt saken i andra sammanhang, mer om dela problem än om maktindelning (Åström och Granberg 2007).

Dialogmaterialet översätts tre gånger i processen: I de parallella stadsanalyserna vars uppdrag var att ta in dialogutfallet i utformningen av lagens visioner, av utvärderingsgruppen och avslutningsvis av de politiker som fattar det avgörande beslutet. Hur väl denna översättning faller ut återstår att se. Det som kan konstateras utifrån den i artikeln beskrivna processen är att utvärderingsgruppens trätt har inneburit att en hel del av inslagen i lagens visioner hamnat utanför planprogrammet och att detta i än högre grad gäller för förslagen i Dialogen. Detta finns det ofta goda argument för men en tolkning är att medlemmarna i lagen och medborgarna i Dialogen har sett sitt mandat som vidare än vad det i praktiken har

varit.

En tolkning av utvärderingsgruppens rapport är att de betraktar utfallet av Dialogen och de parallella stadsanalyserna som en önskelista eller ett bidrag från medborgare som kunder som sedan filtreras och blir delar av den formella planprocessen. Vidare är både medborgarna och projektledare i de parallella stadsanalyserna arvoderade för sina insatser och kan ur detta perspektiv ses som konsulter i en NPM-influerad process.

Knyter vi avslutningsvis an till effektivitet, rättsäkerhet och processens öppenhet för medborgarna kan följande resonemang föras. Processen kring stadsomvandlingen tycks vara vägledd av NPM-idéer i det att den är ett försök att bryta upp traditionella strukturer för politikskapande och planering. Synen på partipolitik utgör ett tydligt exempel på den negativa politikuppfattning som är framträdande i NPM-filosofin. Partipolitiken är irrationell och bidrar till att låsa positioner och till att motverka en effektiv lösning på problem. Vidare tycks det finnas ett antagande att partipolitik kan vara som en "blöt filt" som dämpar medborgarnas entusiasm för att delta i kommunikativa processer. Processens oplanerade natur antas också leda till flexibilitet genom att inte hämmas av i förväg fastställda regler eller av inarbetade rutiner. Privatiseringen av beslutsföra, som överflyttningen av ett stort ansvar för processen till NUAB, kan innebära nya möjligheter för att uppnå ett flexibelt beslutsfattande utanför befintliga offentliga strukturer.

Trots detta har ändå de formella strukturerna satt en tydlig prägel på

processen. Det gäller framförallt slutfasen då översättningen från medborgarprocessen sker. Det är sannolikt att effektiviteten i processen hämmas då utvärderingsgruppen har haft vissa svårigheter med att hantera det insamlade materialet. I någon mån faller ett försök att utmana och kanske till och med revidera stadsplaneringens befintliga institutioner tillbaka i just en institutionaliserad och formell planeringsprocess. Det visar på svårigheten att fullt ut kombinera krav på flexibilitet med kraven på rättsäkerhet, vilka är så tydliga när det gäller detaljplaneringens former.

För att sammanfatta: Fallet representerar ett tydligt försök av lokala eliter att hantera spänningen mellan privatisering, där kontrollen över den politiska processen förskjuts från de traditionellt ansvariga offentliga institutionerna, och medborgerligt deltagande, där lokalsamhällets intressen anses vara det som ska forma stadens omvandling. Ett grundläggande dilemma i detta handlar om relationen mellan formella, existerande procedurer och nya mer tydligt deltagarorienterade, en spänning mellan det ordinära och det extraordinära. Strategin i Göteborg tycks handlat om att frikoppla det nya från det gamla för att släppa loss utvecklingskraften. Möjligen innebär detta en underskattning av de formella procedurernas betydelse som begränsande ramverk. Att processen varit "planerat oplanerad" löser inte dilemmat utan resulterar endast i en översättning i många steg där osäkerheten om medborgarnas slutliga inflytande varit stor. Den alternativa strategin vore här att

söka integrera nya och gamla procedurer tydligare och låta medborgare, planerare, forskare och politiker mötas i en interaktiv istället för en sekventiell process. Ett andra grundläggande dilemma handlar om att hantera stora mängder information och åsikter från medborgarna som å ena sidan är önskvärda men å andra sidan är svåra att hantera och göra rättvisa. Båda dessa dilemman skulle kunna motverkas genom ett mer proaktivt förhållningssätt där beredskap och resurser görs tillgängliga redan från början. Det finns exempel på hur man om inte löst så hanterat dessa dilemman i komplexa stadsomvandlingsprocesser. Inte sällan används då den nya informationstekniken på ett mer strategiskt sätt än i Göteborg för att utan begränsningar av tid och rum öka interaktivitet, integration och effektivisera informationshanteringen (Hudson-Smith et al. 2002, Polletta och Wood 2003). Som helhet ger dock fallet Södra Älvstranden viktiga, och i en svensk kontext tämligen unika, insikter i att bredda och fördjupa medborgarnas deltagande i stadsomvandlingsprocesser.

Referenser

Benhabib, Seyla, 1996

"Toward a Deliberative Model of Democratic Legitimacy". I Benhabib, Seyla (red) *Democracy and Difference. Contesting the Boundaries of the Political*. Princeton: Princeton University Press.

Brunsson, Nils och Sten Jönsson, 1979

Beslut och handling. Om politikens inflytande på politiken. Stockholm: Liber/Kontenta.

Cohen, Joshua, 1997

"Deliberation and Democratic Legitimacy". I Goodin, Robert E. och Philip Pettit (red) *Contemporary Political Philosophy: An Anthology*. Cambridge: Blackwell.

Denters, Bas, Oscar van Heffen, Jeroen Huisman och Pieter-Jan Klok (red), 2003
The Rise of Interactive Governance and Quasi-Markets. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Edelenbos, Jurian och Erik-Hans Klijn, 2005

"Managing Stakeholder Involvement in Decision Making: A Comparative Analysis of Six Interactive Processes in the Netherlands." *Journal of Public Administration Research and Theory*, 16: 417-446.

Fishkin, James S., 1997

The Voice of the People: Public Opinion and Democracy. New Haven: Yale University Press.

Fung, Archon, 2006

"Varieties of Participation in Complex Governance." *Public Administration Review*, 66(1): 66-75

Granberg, Mikael, 2004

Från lokal välfärdsstat till stadspolitik. Politiska processer mellan demokrati och effektivitet. Örebro: Örebro Studies in Political Science 11. Örebro universitet.

Granberg, Mikael och Åsa von Sydow, 2005

"City planning and urban governance between efficiency and democracy: The cases of two Swedish waterfronts regenerated". Paper for presentation at the Life in the Urban Landscape and International for Integrating Urban Knowledge & Practice, Göteborg 29/5 - 3/6 2005.

Greve, Carsten, 2003

"Public-Private Partnerships in Scandinavia." *International Public Management Journal*, 4(2): 59-68.

Gutmann, Amy och Dennis Thompson, 2003

"Deliberative Democracy Beyond Process". I Fishkin, James S. och Peter Laslett (red) *Debating Deliberative Democracy*. Oxford: Blackwell.

Hirst, Paul, 1994

Associative Democracy. New Forms of Economic and Social Governance. Oxford: Polity Press.

Hudson-Smith, Andy, Steve Evans, Michael Batty och Susan Batty, 2002

"Online Participation: The Woodberry Down Experiment". Paper 60, Centre for Advanced Spatial Analysis (CASA), University College London (UCL). London.

Hummel, Ralph P., 1977

The Bureaucratic Experience. New York: St. Martin's Press.

Khakee, Abdul, 1989

"Kommunal planering i omvandling 1947-1987". Gerum nr 13. Umeå: Geografiska institutionen, Umeå universitet.

Khakee, Abdul, 1999

"Demokratin i samhällsplaneringen". I Amnå, Erik (red) *Medborgarnas erfarenheter. Demokratiutredningens forskarvolym V*. SOU 1999: 113. Stockholm: Fakta info direkt.

Klijn, Erik-Hans och Joop F. M. Koppenjan, 2000

"Politicians and Interactive Decision Making: Institutional Spoilsports or Playmakers." *Public Administration*, 78(2): 365-387.

Macpherson, Crawford Brough, 1973

Democratic Theory. Essays in Retrieval. Oxford: Clarendon Press.

Manin, Bernard, 1987

"On Legitimacy and Political Deliberation" *Political Theory*, 15(3): 338-368

McCann, Eugene, 2001

"Collaborative Visioning or Urban Planning as Therapy? The Politics of Public-Private Policy Making." *Professional Geographer*, 53(2): 207-218.

Pateman, Carole, 1970

Participation and Democratic Theory. Cambridge: Cambridge University Press.

Polletta, Francesca och Lesley Wood, 2003

"Public Deliberation After 9/11". Working Paper Series. New York: Center on Organizational Innovation, Columbia University.

Pollitt, Christoffer, 1998

"Managerialism Revisited". I Peters, B. Guy och Donald J. Savoie (red) *Taking Stock. Assessing Public Sector Reforms*. Montreal: McGill-Queen's University Press

Sundin, Alf, 1997

"Självstyrelsens paradoxer: en studie av den kommunala självstyrelsens förutsättningar och restriktioner inom plan- och byggsektorn". Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs Universitet.

Sørensen, Eva och Jacob Torfing (red), 2007

Theories of Democratic Network Governance. Houndmills: Palgrave MacMillan.

Teorell, Jan, 2003

"Demokrati och deltagande. Tre ideal i teorin och praktiken". I Gilljam, Mikael och Jörgen Hermansson (red) *Demokratins mekanismer*. Malmö: Liber.

Vigoda-Gadot, Eran, 2004

"Collaborative Public Administration: Some Lessons from the Israeli Experience." *Managerial Auditing Journal*, 19(6): 700-711.

Vigoda, Eran, 2002

"From Responsiveness to Collaboration: Governance, Citizens, and the Next Generation of Public Administration." *Public Administration Review*, 62(5): 527-540.

von Sydow, Åsa, 2004

Exploring Local Governance in Urban Planning and Development: The Case of Lindholmen, Göteborg. Stockholm: Institutionen för infrastruktur, Kungliga Tekniska högskolan

Åström, Joachim och Mikael Granberg, 2007

"Urban Planners, Wired for Change? Understanding Elite Support for E-participation." *The Journal of Information Technology and Politics*, 4(2).

Öresjö, Eva, 1997

"Stadsutveckling och välfärdsuppbyggnad i ett internationellt perspektiv". I Denvall, Verner, Cecilia Henning, Mats Lieberg, Tapio Salonen och Eva Öresjö (red) *Välfärdens operatörer*. Umeå: Boréa.

Källor

Dokument:

Bialecka-Colin, Ewa, Saddek Rehal och Knut Strömberg, 2006

"Dialog Södra Älvstranden: Analys av dialogprocessen". (Bilaga till samrådshandlingarna. KS/2006-11-20). Göteborg: Chalmers arkitektur, Stadsutveckling.

Göteborgs stad, 2004a

"Kommunstyrelsens protokoll 2004-06-16 (§ 42)". Göteborgs stad, Kommunstyrelsen.

Göteborgs stad 2004b

"Stadskansliet. Tjänsteutlåtande 2004-11-22. Södra Älvstrandens utveckling – övergripande riktlinjer för överföring av mark". Göteborgs stad, Stadskansliet.

Göteborgs Stadsmuseum, 2006

"Dialog Södra Älvstranden: Rapport och analys av Dialog Södra Älvstranden Göteborgs Stadsmuseum 2005-2006". Göteborgs stadsmuseum.

Hermansson, Inga-Bodil, 2005a

"Lagens arbete påbörjat". www.alvstaden.se (2005-08-19), Dialog Södra Älvstranden. Göteborg.

Hermansson, Inga-Bodil, 2005b

"Medborgargrupper utsedda". www.alvstaden.se (2005-08-12), Dialog Södra Älvstranden. Göteborg.

Hermansson, Inga-Bodil och Siri Reuterstrand, 2005

"Medborgarförslagen redovisade". www.alvstaden.se (2005-12-16), Dialog Södra Älvstranden. Göteborg.

NUAB, 2005

"Södra Älvstranden Göteborg. Parallella stadsanalyser. Underlag för intresseanmälan". Norra Älvstranden Utveckling AB (NUAB). Göteborg.

ÄU och Sbk, 2006

"Södra Älvstranden mellan Järntorget och Lilla Bommen: Utvärdering av Parallella stadsanalyser". Bilaga till: Program för detaljplaner Södra Älvstranden, Älvstranden Utveckling (ÄU). Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret (Sbk). Göteborg.

Intervjuer:

Bergström, Rebecka, 2005

Ansvarig för Dialog Södra Älvstranden på Göteborgs stadsmuseum. Intervju genomförd av Mikael Granberg och Joachim Åström på Göteborgs Stadsmuseum 13 april 2005.

Haby, Susanna, 2005

Vice ordförande i byggnadsnämnden, ledamot i KS (m). Intervju genomförd av Mikael Granberg och Joachim Åström på Habys kontor den 13 april 2005.

Ivarsson, Lars, 2005

VD för Norra Älvstranden Utveckling AB (NUAB). Intervju genomförd av Mikael Granberg och Joachim Åström på Ivarssons kontor den 7 juni 2005.

Karlsson, David, 2005

Projektledare, Nätverkstan. Intervju genomförd av Mikael Granberg och Joachim Åström på Karlssons kontor den 7 juni 2005.

Widén, Lennart, 2005

Planarkitekt, projektledare på Stadsbyggnadskontoret för planarbetet med Södra Älvstranden. Intervju genomförd av Mikael Granberg och Joachim Åström på Göteborgs Stadsmuseum 13 april 2005.

Noter

¹ Materialet i denna artikel utgörs av dokumentstudier, analys av webbaktiviteterna på www.alvstaden.se och intervjuer med centrala aktörer i dialogprocessen genomförda under våren 2005.

² Fortsättningsvis kallad Dialogen.

³ Ett nytt bolag som hade två dotterbolag: Norra Älvstranden Utveckling AB (NUAB) och Södra Älvstranden Utveckling AB.

⁴ Projektgrupp Södra Älvstranden bestod av Lars Ivarson, Olle Lindkvist och Sten Imberg, NUAB, Lennart Widén och Anders Svensson, Stadsbyggnadskontoret, Göteborg och Bo Öhrström, Urban Laboratory. Referensgruppen bestod av Knut Strömberg, Chalmers, Rebecka Bergström, Göteborgs Stadsmuseum och David Karlsson, Nätverkstan.

⁵ Projektledningen fick 350 000 kronor och medborgarna fick 10 000 kronor (beskattningsbar inkomst). Den totala kostnaden för medborgarprocessen var ca 10 miljoner kronor (Bialecka-Colin et al. 2006 sidan 9)

⁶ www.alvstaden.se

⁷ Uppgifterna som används här är inhämtade eller uppdaterade 2006-11-30.

⁸ Denna kritik var inte helt befogad då medlemmarna i medborgargrupperna utsågs av en referensgrupp under projektledningen (som bestod av 6 män). Referensgruppen bestod av två män och en kvinna (se ovan).

⁹ <http://www5.goteborg.se/prod/kultur/webproj/alvstranden.nsf>

¹⁰ Författarna kallar rapporten för en analys av dialogprocessen och inte en utvärdering. I Älvstranden Utveckling AB och Stadsbyggnadskontorets utvärdering av de parallella stadsanalyserna beskrivs analysrapporten som "...En "opartisk" utvärdering av "hela" Dialog Södra Älvstranden" (ÄU och Sbk, 2006: sidan 12).